

Malmö högskola
Läraryrskunskningen

IS

Examensarbete
15 högskolepoäng

*UNDERVISNING OM HÅLLBAR UTVECKLING PÅ
GYMNASIENIVÅ*

*EDUCATION CONSIDERING SUSTAINABLE EDUCATION IN UPPER SECONDARY
SCHOOLS*

Henrik Löfqvist

Läraryrskunskning 90hp
20091217

Examinator: Therese Vincenti
Malmgren
Handledare: Lilian Waldenström

Sammanfattning

Det här examensarbetet syftar till att undersöka i vilken omfattning det bedrivs undervisning om hållbar utveckling på gymnasienivå i Växjö kommun och vilken inställning elever och lärare har till ett sådant arbete. Den undersökning som ligger till grund för resultatet är en enkätundersökning genomförd på en utvald grupp av elever och lärare i Växjö kommun. Resultatet visar på att undervisning bedrivs men inte i en tillräcklig omfattning utifrån vad nationella och internationella styrdokument gör gällande. Undersökningen visar dock att elever och lärare har en överhuvudtaget positiv inställning till undervisning om hållbar utveckling och miljön som helhet.

Nyckelord: Baltic 21E, Gymnasieskola, Hållbar utveckling, Miljöarbete

Förord

Jag vill uttrycka ett stort tack till min familj och min omgivning som gjort det möjligt för mig att genomföra det här arbetet. Utan ert stöd hade resan hit blivit bra mycket svårare. Ett särskilt tack riktar jag till mina barn som tålmodigt väntat och undrat var jag hållit hus sena kvällar och helger. Tack Lilian för värdefull handledning och tips i mitt skrivande. Tack Nina för din sista knuff i ryggen.

Till min fru och hennes stöd kan jag inte i ord uttrycka min tacksamhet.

Innehåll:

1 Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställningar	10
2 Kunskapsbakgrund	11
2.1 Agenda 21	11
2.2 Baltic 21E	12
2.3 Skollag	13
2.4 Läroplan för de frivilliga skolformerna	14
2.5 Program mål	14
2.6 Kursplaner	14
2.7 Centrala begrepp	15
2.7.1 Hållbar utveckling	15
2.7.2 Miljöarbete	16
2.8 Tidigare forskning	16
2.9 Varför hållbarhetsarbete i skolan	17
3 Metod	19
3.1 Val av metod	19
3.2 Enkäten	19
3.3 Missivbrev	19
3.4 Urval	20
3.5 Genomförandet	21
3.6 Bearbetning	21
3.7 Validitet	22
3.8 Reliabilitet	22
3.9 Etik	23
3.10 Bortfall	24
3.11 Metoddiskussion	24

4 Resultat	27
4.1 Elevenkät	27
4.2 Lärarenkät	28
4.3 Sammanfattning resultat	29
5 Analys och diskussion	30
5.1 Tillämpning och framtida forskning	33
10 Referenser	35

Bilagor:

Bil 1 Missivbrev

Bil 2 Elevenkät

Bil 3 Lärarenkät

Bil 4 Informationsbrev till lärarna

Bil 5 Resultat av undersökning i frekvenstabeller

1. Inledning

Det här arbetet handlar om i vilken omfattning undervisning bedrivs kring hållbar utveckling på gymnasienivå i Växjö kommun. Det ska även ge en bild av vilken attityd lärare och elever har till sådant arbete och om de upplever det som ett viktigt område att arbeta med. Undersökningen är relevant eftersom skolan nämns som en viktig faktor (se Baltic 21E, 2002 och Agenda 21, 1992) för att skapa ett positivt synsätt och en god kunskap kring hållbar utveckling. I Agenda 21 (1992) nämns utbildning inte mindre än 486 gånger som medel mot att nå ett hållbart samhälle (Ekborg, Hallin & Hillbur, u.å.). Baltic 21E (2002) gör gällande att hållbarhetsundervisning är något som ska genomsyra den dagliga verksamheten på alla nivåer av utbildning. Att arbeta med den här typen av frågor i skolan är något som ska genomföras utifrån vad som anges i såväl Lpf 94 (Skolverket, 2006) som i den internationella överenskommelsen Baltic 21E (2002). Lpf 94 gör bland annat gällande att skolan ska ge eleverna insikt i hur de kan minska sin egen miljöpåverkan och ge dem möjlighet att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till miljöfrågor. Statens offentliga utredning *5 år efter Rio-resultat och framtid* (SOU 1997:105) skriver också att tvärvetenskaplig forskning som ligger utanför traditionella tekniska och naturvetenskapliga områden är viktig för att öka kunskaperna kring hållbar utveckling. Uppdraget att arbeta med frågor kring hållbar utveckling stadgas i de nationella styrdokumenterna Skollagen, Lpf 94 och i kursplaner. I programmålen för livsmedelsprogrammet inom vilket jag själv verkar står att läsa.

Miljöperspektivet präglar utbildningen både vad gäller fysisk och psykosocial arbetsmiljö samt förutsättningar för en ekologiskt hållbar utveckling. (Programsmål Livsmedelsprogrammet, 2008).

I denna uppsats kommer jag att undersöka om det i skolan arbetas efter de riktlinjer om hållbar utveckling som är upptagna i de olika styrdokumenterna.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka om lärare på gymnasieskolor följer de nationella och internationella styrdokumentens intentioner beträffande undervisning om hållbar utveckling (ex Baltic 21 E (2002), Lpf 94) och om eleverna anser det vara en viktig del att arbeta med. Skolan skall sträva mot att varje elev ska visa respekt och omsorg mot miljön i såväl den direkta omgivningen som i ett globalt perspektiv (Lpf 94). Miljöfrågornas komplexitet innebär att skolan har som uppgift att ge eleverna tillräckliga kunskaper för att kunna möta och hantera dessa frågor efter avslutad utbildning (Lpf 94)

Ur syftet formuleras följande frågeställningar:

1. I vilken omfattning undervisar lärare på gymnasiet om hållbar utveckling?
2. I vilken omfattning anser eleverna att arbete kring miljö och hållbar utveckling bedrivs?
3. Vilken attityd har lärare till hållbar utveckling?
4. Vilken attityd har elever till hållbar utveckling?

2 Kunskapsbakgrund

I avsnitt 2.1-2.6 presenteras en genomgång av de olika nationella och internationella styrdokumenterna och regelverken som tar upp begreppet hållbar utveckling. Avsnitt 2.7-2.9 Presenterar centrala begrepp, tidigare forskning och en bild av varför hållbarhetsarbete är viktigt i skolan.

2.1 Agenda 21

Tanken om ett miljöarbete i ett större perspektiv uppkom under FN konferensen i Stockholm 1972. Konferensens övergripande tema *En enda jord* talar om vilken betydelse miljön då hade fått för FN som organisation. FN ansåg i det här skedet att det var dags att angripa miljöfrågan globalt med en övergripande och samordnad strategi. En skillnad mot tidigare konferenser var att representanter både från industriländer och utvecklingsländer deltog. Det var en avgörande positiv faktor då olika länder hade olika uppfattning om vad som var viktigt i ett utvecklingsarbete. Industriländerna ansåg att fokus skulle ligga på miljöproblematik såsom utsläpp, överkonsumtion och befolkningsutveckling medan utvecklingsländerna ansåg att fokus skulle ligga på fattigdomsproblematik såsom svält och sjukdomsutbredning (Olsson, 2005). Konferensen resulterade i Stockholmsdeklarationen som skriver om att skydd och förbättrande av miljö är en av de största frågorna för såväl den enskilda människan som regeringar världen över att arbeta med för att skapa en god miljö att leva i, såväl ekonomiskt som miljömässigt (Stockholmsdeklarationen, andra stycket, 1972).

20 år efter Stockholmskonferensen genomförde FN återigen en stor konferens med inriktning mot miljön och utveckling av miljöarbetet globalt sett. Sloganen för konferensen var: *Sista chansen att rädda jorden!* Syftet var att efter närmare 20 års miljöarbete slå fast vikten av hållbar utveckling och att finna vägar till hur ett

fortsatt hållbarhetsarbete skulle se ut. Det resulterade i fem olika avtal varav Riodeklarationen och handlingsprogrammet Agenda 21 är de mest kända (Olsson, 2005).

Det globala handlingsprogrammet Agenda 21(1992) är speciellt eftersom nödvändiga miljöåtgärder utpekas individuellt på ett lokalt, nationellt och internationellt plan. Genomförandet av olika åtgärder är frivilligt och arbetet ska främst bedrivas underifrån med så kallad lokal förankring för att uppnå en bra effekt. Processen ska kännetecknas av demokratisk medverkan och ansvarstagande på alla plan. En stor del av ansvaret för förverkligandet av planerna lades på lokala myndigheter då det ansågs att centralt utformade krav inte skulle leda till någon varaktig förändring. Sverige har åtagit sig att följa de riktlinjer som är uppdragna i Agenda 21 utifrån sitt deltagande i Riokonferensen. Effekterna av detta kan ses i såväl läroplaner (Lpf 94) där utbildning mot hållbar utveckling tas upp och skapandet av Baltic 21E (2002) vilken poängterar vikten av hållbarhetsundervisning i skolan. Även SOU 2004:104 behandlar och lyfter fram utbildning som en del av ett framgångsrikt hållbarhetsarbete helt enligt de riktlinjer som finns i Agenda 21.

2.2 Baltic 21E

1996 togs ett beslut av regeringschefer och utrikesministrarna i CBSS (Council of the Baltic Sea States) och Europeiska unionen om att utarbeta en Agenda 21 för Östersjöregionen, Baltic 21. Detta som ett initiativ till att tolka Agenda 21 och översätta dess intentioner till konkreta handlingar. Till att börja med omfattade Baltic 21 sju sektorer, jordbruk, energi, fiske, skog, industri, turism och transport. Baltic 21 tar upp behovet av kunskaper och aktiviteter som viktiga delar för att öka medvetenheten i samhället kring hållbar utveckling. I mars 2000 kom utbildningsministrarna i Östersjöregionen därför överens om att utveckla ett dokument som behandlar skolan och utbildningens roll för hållbar utveckling.

Det resulterade 2002 i Hagadeklarationen vilken talar om att en Agenda 21 för utbildning för hållbar utveckling i Östersjöområdet ska upprättas. Detta dokument får namnet *Agenda 21 för utbildning för hållbar utveckling i Östersjöområdet- Baltic 21E*. Tyngdpunkten i denna ligger på att stärka kunskapsuppbyggnaden som en grund till att övergå till ett hållbart levnadssätt. Den tar upp och belyser utbildning som en av de absolut viktigaste åtgärderna för att nå en hållbar utveckling i vårt samhälle. Deklarationen har som mål för skolan att:

Alla elever skall ha kompetens, värderingar och färdigheter för att kunna vara aktiva, demokratiska och ansvarsfulla medborgare och för att kunna fatta egna beslut liksom för att kunna delta i beslut inom olika nivåer i samhället för att skapa ett hållbart samhälle. Eleven i yrkesutbildning skall också ha färdigheter och kompetens relevanta för sitt framtida arbetsliv. (Baltic 21E 2002, s10)

En av förutsättningarna för att nå detta är enligt deklARATIONEN att:

utbildning för hållbar utveckling ingår i ordinarie skolarbete och utgör grunden för det dagliga livet i skolan (Baltic 21E, 2002, s 10)

Den tar även upp att lärarnas roll i det här arbetet är att skapa goda inlärningsmöjligheter. Möjligheter till det skapas genom att det i ansvarsfördelningen talas om att rektorer har ett ansvar att aktivt stödja sin personal i arbetet mot en hållbar utveckling (Baltic 21E, 2002).

2.3 Skollag

Lagen anger övergripande mål och riktlinjer för hur utbildningen i skola och vuxenutbildning skall utformas och bedrivas. Den utgör grund för utformning av såväl program mål som kursmål. Miljön och respekt mot andra människor och sin omgivning tas upp i 1:a kap 2§. Lagen säger att:

Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö (Skollag 1985:1100)

2.4 Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94

Här tas frågan om hållbar utveckling upp i det som är skolans uppdrag att genomföra. Miljöfrågan nämns som en komplex fråga att arbeta med och att det på grund av det ställer nya krav på såväl människors kunskaper och sätt att arbeta. Just lärares bristande kunskaper kring hållbar utveckling är något som nämns i Baltic 21 E (2002) och är en av de saker som kan bidra till att hållbarhetsundervisning inte genomförs i en omfattning som är tillräcklig för uppnå det som läroplanen gör gällande att eleverna ska lära sig tänka kritiskt, granska fakta och inse konsekvenserna av olika alternativ de ställs inför (Lpf 94).

2.5 Program mål

I programmålen för livsmedelsprogram finns även här tankar om miljö och vår omvärld upptagna. Det är en bärande del i programmålet då livsmedelsindustrin har en stark koppling till det som förknippas med hållbar utveckling. Att utveckla en kunskap om odling, produktion och vilken betydelse råvaror och olika livsmedel har för betydelse för kretsloppet har idag en betydande roll i arbetslivet. Problematiken med den etiska frågan om genförändrade livsmedel tas även upp (Program mål, livsmedelsprogrammet, 2008).

2.6 Kursplaner

Jag väljer här att presentera två kursplaner som arbetas med på livsmedelsprogrammet Konditorikurs A och Livsmedelskunskap B. Dessa två kurser presenteras då de är grundkurser inom utbildningen och innefattar råvarukännedom och hantering av livsmedel. Jag vill visa på vilken problematik det finns i styrdokumentet kring hållbar utveckling. I de här två kurserna finns tankar om hållbar utveckling upptagna enbart i betygskriterierna på MVG nivå i konditorikursen. Det finns inte upptaget i vare sig målen för kurserna eller i andra betygskriterier. Kursen Livsmedel B tar inte upp frågan i någon del. Detta

skapar en lucka i kopplingen mellan programmets övergripande mål och kurserna som ska genomföras. Kursplanerna ligger till grund för den dagliga undervisningen och om då inte tankar om hållbar utveckling finns med där är risken stor att det inte behandlas.

2.7 Centrala begrepp

2.7.1 Hållbar utveckling

1983 tillsatte FN en kommission för miljö och utveckling, Brundtlandkommissionen. Kommissionens uppgift bestod i att finna möjligheter till internationella samarbeten och hitta vägar till att bryta negativa miljö och utvecklingstrender. Det var även viktigt att, trots alla stora ord, verkligen se till att frågorna om miljö och fattigdom sågs på med samma allvar som att krigshot var en bidragande orsak till en negativ global utveckling. Kommissionen presenterade 1987 rapporten *Vår gemensamma framtid* i vilken tanken om hållbar utveckling har en central roll. Hållbar utveckling definieras i rapporten enligt följande.

En hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.
(Hägerhäll, 1987, s57)

Den var också tänkt att överbrygga de olikheter som fanns mellan rikare och fattigare länder i deras uppfattning om utvecklingsarbete enligt Stockholmskonferensen 1972. Rapporten talar om problem ur många olika synvinklar men försöker ändå sätta fingret på att alla människor delar en gemensam framtid. Grundidén går ut på att inte sätta ekonomisk tillväxt och miljö i motsats till varandra utan få människor att inse att de går hand i hand. I rapporten anses fattigdom tillsammans med miljön vara det största hotet mot ett hållbart samhälle.

2.7.2 Miljöarbete

Det arbete som bedrivs idag såväl nationellt som internationellt är omfattande. Att definiera ordet miljöarbete är svårt beroende på att arbete kring miljö ser så olika ut beroende på om det utförs ur ett personligt, nationellt eller internationellt perspektiv. Medvetenheten kring problematiken bör ligga i fokus istället för att analysera vad som är rätt och fel. Det är i vissa fall viktigare med människor med bristfälliga kunskaper som gör rätt istället för kunniga människor som gör fel (Lundgren, 1994). Sett ur ett historiskt perspektiv är miljöarbete något som funnits runtomkring oss under lång tid. Det finns dateringar så långt tillbaka som 1300-talet som vittnar om miljöarbete i personers direkta omgivning (Johansson, 2004). Det som räknas som startskottet till vad som kanske kan kallas det moderna miljöarbetet är Rachel Carsons bok *Tyst vår* som utkom 1962. Hon presenterade fakta om hur farlig användningen av kemiska bekämpningsmedel var i samband med odling. Den stora uppmärksamhet boken fick gjorde att miljöarbete hamnade i fokus. Miljöorganisationer fick större acceptans och miljön uppmärksammades i ett större perspektiv (Mcneill, 2000).

2.8 Tidigare forskning

Olsson (2005) menar att världens rika länder bör ta större ansvar för arbetet med hållbar utveckling än utvecklingsländer. Finns det möjlighet att förbättra tekniker och kunskaper bör resurser användas till det. Skolan i Sverige tar genom sina läroplaner och styrdokument det ansvaret, frågan är hur det utförs. Om ansvaret läggs på enskilda pedagoger att genomföra arbetet är det inte omöjligt att det faller mellan stolarna (Baltic 21E, 2002). Samtidigt skapas enligt Vatanijalal (2008) ett motsatsförhållande om hållbarhetsarbete beordras att utföras. Det skapar inte bra förutsättningar för ett lyckat resultat. Ett annat problem är hur hållbar utveckling definieras vilket leder till att det finns olika uppfattningar om vad det egentligen innebär (Bengtsson & Herbertsson, 2006; Baltic 21E, 2002)

Olika forskningsrapporter som behandlar hållbar utveckling i skolan visar även att miljöarbete bedrivs i viss utsträckning men inte i den omfattning det borde göras (se Schenström & Planader, 2009; Greco & Löfstedt, 2007). Vatanijalal (2008) ger exempel på positiva elevreaktioner på hållbarhetsarbete. Att ett väl utfört hållbarhetsarbete ger en positiv beteendeförändring ger enligt Schenström och Planander (2009) goda förutsättningar till en positiv framtidstro rörande miljön och omvärlden.

2.9 Varför hållbarhetsarbete i skolan?

De miljömål som idag är uppsatta av regeringen är tänkta att vara uppfyllda år 2020 (Svenska miljömål- ett gemensamt uppdrag, 2004). En viktig faktor i att nå dit är att det måste åstadkommas en förändring hos människor i deras sätt att leva och resonera. Von Sydow (1994) ger en bild av vad som krävs för att nå en varaktig och fungerande förändring i miljöarbete. Han menar förändringsarbete måste ses som ett samarbete där många människor tillsammans bidrar till förändring. Individens egna val är viktiga samtidigt som den största förändringen måste ske genom en beteendeförändring hos alla människor. Skolan kan skapa den miljö och de möjligheter som krävs för att starta det förändringsarbetet. Enligt Von Sydow (a.a) måste våra egna liv och handlingar ifrågasättas. I vissa fall kan det krävas avkall på det som upplevs som god levnadsstandard. Skolan är en viktig arena för arbetet med miljöfrågor. Genom att vara välutbildad inom hållbar utveckling kan man som lärare förmedla kunskaper som i förlängningen kan leda till en beteendeförändring. Von Sydow (a.a) menar att utläring utan tillräckligt god grund är en av miljöarbetets värsta motståndare.

Von Sydows uppfattning knyter an till det som Baltic 21E (2002) resonerar kring, lärarna ska ha rätt kompetens för att kunna inkludera hållbar utveckling i undervisningen. Förändringar av typen som Von Sydow (1994) skriver om (se stycket ovan) är ofta svåra att genomföra och kräver ett stort engagemang från de

personer som ska genomdriva den. Svedberg (2003) benämner detta som förändringar av andra graden, alltså att försöka genomföra förändringar på ett djupare plan, att överge en befintlig tanke och arbetssätt till förmån för något helt annat. För att klara den här typen av förändring måste det enligt Svedberg till ett ”kreativt element” (2003, s 361), alltså någon som är engagerad inför det förändringsarbete som ska genomföras. I skolans värld kan då läraren fungera som det i ett inledningsskede. Vatanijalals (2008) forskning är ett exempel på hur ett sådant förändringsarbete kan se ut. Som exempel kan nämnas ansvarstagande i initieringsfasen då arbete med hållbar utveckling ska göras mer synligt på den berörda skolan. Agenda 21 (1992) talar om vikten av att förändringsarbete måste börja underifrån. En del i arbetet med att få elever intresserade och engagerade kan vara att utgå från information som grundar sig på saker de kan relatera till och känner igen. Att därför utgå från Sveriges miljömål (Miljömålsportalen, 2009) och använda den anpassning som finns av dessa inom många svenska kommuner kan ses som en bra början. Skolan har tillfälle att kunna påverka genom att ha en undervisning som genomsyras av miljöprofil där hållbarhetsarbete blir en del av vardagen. Ekborg (2002) gör en tolkning av grundskolans sammanfattande text kring naturvetenskap där det görs gällande att kunskap kring miljö och hälsofrågor är viktiga i ett naturvetenskapligt perspektiv. Genom att låta undervisningen genomsyras av en god tanke kring miljön och omvärlden skapas möjligheter för eleverna att själva få god kunskap, vilket kan leda till att de senare kan fatta egna beslut och ställningstaganden (Ekborg, 2002). Säljö (1994) menar att återkommande undervisning i mindre doser kan medföra förändringar i människors attityd, detta ger bättre resultat än att komma med domedagsprofetior och hot om total undergång.

Björneloo (2004) ger en bild av hur hållbarhetsundervisning bedrivs och vad som är viktiga aspekter att arbeta med. I samma rapport presenteras även exempel på metoder som lärare kan använda i sin undervisning.

3 Metod

3.1 Val av metod

Jag har valt att genomföra en enkätundersökning för inhämtning av det empiriska material som ligger till grund för resultatet i arbetet. Ejvegård (2003) skriver att enkäter är ett bra sätt att få fram många olika människors åsikter på ett smidigt sätt. Eggeby och Söderberg (1999) stödjer den här metoden då de menar att en kvantitativ metod alltid måste ligga till grund när företeelsers omfattning vid en given tidpunkt ska bedömas. Även Johansson och Svedners (2006) tankar om undersökningens omfattning har använts. De menar att en enkätundersökning bör omfattas av 200-300 enkäter för att ha en god informationsgrund (a.a)

3.2 Enkäten

Enkäten är av standardiserad karaktär där alla mottagare får samma information och samma frågor oavsett vilken skola eller program de tillhör. Detta anser Trost (2007) vara viktigt vid den här typen av undersökningar. Används inte en standardiserad enkät är möjligheterna små att utifrån svaren utläsa olika tendenser och variationer. Standardiseringen innebär även att deltagarna i möjligaste mån ska svara under någorlunda likvärdiga förutsättningar. Undersökningen omfattar 244 elevinformanter, vilket enligt Johansson och Svedner (2006) är en rimlig siffra för att få ett bra resultat av en enkätundersökning. 12 lärarinformanter har deltagit i undersökningen, det är samma lärare som undervisar de deltagande eleverna.

3.3 Missivbrev

Syftet och bakgrunden till enkäten presenterades för respondenterna i en inledande text, ett så kallat missivbrev (Bilaga 1) för att ge en förklaring till vad det är de ombedes svara på. I detta brev presenterades också en enkel definition av det centrala begreppet hållbar utveckling. Trost (2007) menar att ett missivbrev bör vara utformat så att det ser ”inbjudande ut och inte vara alltför

långt” (2007, s 98). Ett enkelt språkbruk användes så att mottagaren inte skulle få en avog inställning och inte vilja delta i undersökningen. Syftet med den enkla definitionen av hållbar utveckling i texten och utformningen av missivbrevet är således att minimera bortfallet genom ointresse.

3.4 Avgränsning och urval

Urvalet gjordes utifrån det som Trost (2007) kallar kvoturval. Det innebär att man väljer ut en grupp respondenter som man anser kunna ge svar med mest tillförlitlighet. Undersökning utfördes på andraårselever på gymnasiet. Varför första och tredje års elever väljs bort beror på att första års elever inte har tillräcklig erfarenhet av sin utbildning. Tredjeårseleverna väljs bort på grund av att undersökningen görs på vårterminen deras sista skolår och deras motivation och inställning till skolan är enligt erfarenhet varierande. Många av tredjeårseleverna bedriver också sin APU-period vid den här tidpunkten vilket gör att de inte är i skolan i samma omfattning som andraårselever. Lärare på de olika skolorna deltog också. De lärare som deltog undervisar i ämnen med stor spridning. Som exempel kan nämnas restauranglärare, lärare i elkunskap, estetlärare med inriktning dans.

Undersökningen genomfördes på fyra olika gymnasieskolor i Växjö kommun. Då det finns 13 gymnasieskolor i kommunen har jag avgränsat mig till fyra skolor eftersom en undersökning av alla inte ryms inom ramen för ett arbete av den här omfattningen. Skolorna skiljer sig åt på så vis att de genom sina programinriktningar attraherar elever med olika intressen i sina utbildningar. Skillnaden mellan skolorna kan enkelt beskrivas med att en har praktisk inriktning, en har naturvetenskaplig inriktning, en har estetisk inriktning och slutligen en fristående skola som är storleksmässigt mindre med såväl teoretiska som praktiska utbildningar. De fyra skolor som valts ut bör genom sina skillnader representera ett brett spektrum av lärare och elever med olika intresse

och bakgrund.

3.5 Genomförandet

Enkäterna delades ut till lärare som undervisar elever i andra årskursen. Genom att kontakta elevexpeditionerna på respektive skola fick jag tillgång till namnen på de lärare jag sökte. Jag valde sedan slumpvis ut namn utifrån listorna och placerade ut undersökningarna i deras personliga postfack på skolorna. Tillsammans med materialet följde ett brev där jag informerade om praktiska detaljer och syftet med undersökningen (Bilaga 4). I samband med utdelandet av materialet skickade jag även ett kort personligt mail där jag informerade om att jag lagt materialet i deras postfack och samtidigt bad om deras hjälp med undersökningen. Att skicka mailet var viktigt då det var svårt att veta med vilken frekvens de olika lärarna vittjade sina postfack. Jag bad lärarna genomföra undersökningen i valfri klass när det passade med övrig undervisning. Jag uppgav även en tidpunkt för när enkäten skulle vara genomförd och inlämnad för att på så vis undvika en utdragen undersökningsprocess. Omhändertagandet av de genomförda enkäterna gjordes av administrativ personal på de olika skolorna efter överenskommelse via personlig kontakt. Att lösa omhändertagandet var en avgörande fråga för att underlätta för de som skulle lämna in materialet och även för min egen del så jag visste att enkäterna blev ordentligt omhändertagna. Undersökningen genomfördes i april- 2009.

3.6 Bearbetning

Det material som samlats in har bearbetats manuellt. Detta är egentligen enligt Trost (2007) en teknik som lämpar sig för bearbetning av undersökningar i storleksordningen om ca 50 exemplar. Gör man undersökningar av en större karaktär är det lämpligt att använda sig av en speciell kod eller teknik för bearbetning av den insamlade datan. Utifrån den här undersökningens omfattning skulle givetvis en bearbetning av informationen ha gjorts i en annan form då det

är både tidsödande och arbetsamt att genomföra det manuellt. Men trots att materialet har varit omfattande har det inte inneburit något större problem då enkätundersökningen bestod av få variabler vilket gjorde att den insamlade datan kunde sammanställas på ett lättöverskådligt sätt. De resultat som kommit fram av undersökningarna presenteras i frekvenstabeller.

3.7 Validitet

Validitet definieras av Hartmann (2004) som vilken giltighet undersökningen har. För att en nå en god validitet måste det instrument man använt för sin undersökning vara utformat och konstruerat så att det verkligen syftar till att undersöka den egentliga frågeställningen och inget annat. Även Trost (2007) ger samma bild av uttrycket. Den enkätundersökning som ligger till grund för resultatet i den här undersökningen menar jag uppfyller kraven på god validitet genom att frågorna på enkäten är utformade på ett sådant sätt att de följer grundfrågeställningen i arbetet.

3.8 Reliabilitet

För att undersökningen skall ha en god reliabilitet, tillförlitlighet gäller det att undersökningen uppfyller vissa krav. Trost (2007) talar om de olika termerna *kongruens, precision och konstans*.

Kongruens pekar på betydelsen av att man ställer olika frågor om ungefär samma företeelse för att kunna få med olika nyanser till frågeställningen. Fråga två och fyra i elevenkäten är ett exempel, svaren bör vara likvärdiga då de utesluter varandra om svaren är olika.

Precision handlar om frågeformuläret och dess utformning, det är viktigt att frågeformuläret är utformat på ett sådant vis att det är lättläst och att det är lätt och smidigt att lämna sitt svar för att minska utrymmet för missförstånd.

Konstans handlar om att de svar som lämnas inte påverkats av om man svarat vid ett senare eller tidigare tillfälle, alltså om man påverkats av andra förutsättningar. Den undersökning som ligger till grund för de resultat som presenteras i det här arbetet uppfyller i min mening dessa olika komponenter.

Ejvegård (2003) skriver även om halveringsmetoden som ett sätt för att kontrollera reliabiliteten i en undersökning. En undersökning som går ut på att undersökningen delas i två lika delar. Resultaten ur de olika högarna jämförs, kan man utifrån det se att resultaten ser jämbördiga ut anses undersökningen ha en god reliabilitet. Exempelvis kan andra frågan i elevenkäten exemplifieras. Av totalt 201 enkäter fördelades svaren enligt följande:

Del 1, 100 st.

Del 2, 101st

Antal ja svar: 83

Antal ja svar: 89

Antal nej svar:7

Antal nej svar: 8

Antal ingen åsikt:8

Antal ingen åsikt: 6

I sammanställningen av testet fanns det stora likheter i resultaten vilket gör att det enligt metoden Ejvegård (2003) beskriver när en god reliabilitet.

3.9 Etik

Genom att tydligt tala om i informationen till enkäten att svaren är anonyma och att det därigenom inte går att utläsa en enskild individs åsikter skapas anonymitet. Det är ur ett etiskt perspektiv relevant då forskning ska avidentifieras och av den insamlade informationen ska det inte gå att urskilja någon speciell individ och dennes åsikter (Vetenskapsrådet, 2002). Kvale talar

om att konfidentialitet i forskning betyder att ”privata data som identifierar undersökningspersonerna inte kommer att redovisas” (1997, s 109). Att undersökningen görs på olika skolor är även det positivt ur ett etiskt perspektiv då det inte finns någon relation mellan frågeställaren och de som deltar och svaren påverkas inte av det (Trost, 2007). Viss risk till igenkänning kan tyckas finnas till följd av att kommunen finns omnämnd och att skolorna finns beskrivna utifrån inriktning och karaktär. Den risk som finns till igenkänning är obefintlig då det omnämns vare sig vilken klass, skola eller kön respondenterna har i undersökningen

3.10 Bortfall

Av 244 utlämnade elevenkäter har 201 genomförts vilket ger ett bortfall på knappt 18%. Av 14 lärarenkäter är 12 besvarade. Dessa siffror kan ställas mot det Trost (2007) återger som rimligt bortfall vid enkätundersökningar. Han menar att en svarsfrekvens på 50-75% är något man bör räkna med vid den här typen av undersökningar. Mot det kan den här undersökningen bedömas som framgångsrik och eventuellt vara ett tecken på att utformningen och språket i enkäten har inbjudit till en hög svarsfrekvens.

3.11 Metoddiskussion

Att valet föll på en enkätundersökning för inhämtning av det empiriska materialet ser jag som ett bra val eftersom jag hade som mål att nå ett större antal människor för att kunna presentera ett resultat utifrån många personers tankar och åsikter. Jag har i utformandet av undersökningen tagit hjälp av Trost (2007) eftersom hans tankar har givit en bra och nyttig information presenterad på ett lättöverskådligt sätt. Enkätens frågeställningar kan jag nu med facit i hand självkritiskt konstatera är av sådan karaktär att de kunde ha formulerats annorlunda. En del av de frågor som fanns med i enkäten kan jag i efterhand se att de inte tillförde undersökningen något och var därför onödiga. Att en enkäts

frågor är formulerade så att mottagaren ger svar på vad det exakt är som undersöks, kan inte nog understrykas. Tidsplanen för undersökningen fungerade någorlunda. I de fall det hängde upp sig grundade det sig i missförstånd med de lärare som jag bad genomföra undersökningen vilket än en gång ger exempel på vikten av tydlighet och noggrannhet i följebrev och information till de man riktar sig mot i en undersökning. Vilken betydelse tolkningen av materialet får är som jag anser det beroende av hur stor undersökningsgrupp som använts och om denna kan anses ge ett svar för en större grupp människor. Enligt Trost (2007) är tillförlitligheten högre ju fler som svarar på undersökningen.

Jag vill påstå att undersökningsgrupperna inte kan användas som representativa för hela gymnasieskolan i Växjö kommun då det på de skolor jag undersökt finns totalt ca 4000 elever och drygt 400 lärare och de undersökningsgrupper jag använt motsvarar ca 5% av elevantalet och ca 3% av lärarantalet på de olika skolorna. Resultatet av undersökningen kan därför användas som ett material för diskussion om hur det ser ut inom vissa delar av skolan inte som ett statistiskt resultat för gymnasieskolan i Växjö kommun. Min förhoppning när arbetet började var att kunna presentera en bild av frågeställningen utifrån en större undersökningsgrupp för att skapa ett ännu bredare material. Jag har under arbetets gång varit tvungen att avgränsa mig till den slutliga omfattningen av arbetet till följd av att tidsaspekten inte har räckt till för att genomföra det jag hade föresatt mig att göra. Att ha möjlighet att genomföra det som var min grundtanke är något som kräver mycket tid och arbete vilket jag bistert fått erfara i det här arbetet

Alternativet enkätundersökning ställdes mot var det som kallas kvalitativ undersökning. Nackdelen man får med att använda enkäter är avgränsningen av frågemöjligheter och att människor inte får möjlighet att utveckla sina åsikter enligt Hartmann (2004). En annan nackdel med denna typ av undersökning är att

det kan vara svårt att formulera frågor som samtidigt är lätta att förstå och kortfattade till gagn för reliabiliteten (Johansson & Svedner, 2006).

4. Resultat

I följande kapitel kommer resultatet av den empiriska undersökning som genomförts på olika gymnasieskolor i Växjö kommun att presenteras. Enkätfrågorna presenteras i löpande text. Först presenteras resultaten av elevenkäterna därefter lärarnas enkät. Resultaten presenterade i frekvenstabeller kan läsas i bilaga 5.

4.1 Elevenkät

Fråga:

Är hållbar utveckling något ni arbetat med under din utbildning?

På den här frågan uppger 74 elevinformanter att det är något som de arbetat med under sin utbildning. 72 säger nej och 55 uppger att de inte har någon åsikt.

Fråga:

- *Skulle du vilja att det arbetades mer med miljö och kunskap kring hållbar utveckling under din utbildning?*

Här säger 78 elevinformanter ja och 72 nej. 51 har ingen åsikt.

Fråga:

- *Anser du att miljöarbete är viktigt?*

På den här frågan svara 170 elevinformanter ja och 17 nej. 14 har ingen åsikt. Detta är den fråga som flest besvarar med ett ja. 85% av informanterna anser att det är viktigt.

Fråga:

- *Tror du att undervisning om miljön kan bidra till att din syn på miljön och ditt miljöarbete förändras?*

148 elevinformanter svarar ja på den här frågan och 35 svarar nej. 18 har ingen åsikt

Fråga:

- *Tror du att du kan påverka din omvärld genom aktiva miljöval?*

138 elevinformanter svarar ja och 43 svarar nej. 20 har ingen åsikt.

4.2 Lärarenkät

Här presenteras svaren utifrån lärarenkäten.

Fråga:

- *Är miljön och tankarna kring hållbar utveckling något som du tar upp i din undervisning?*

8 lärarinformanter svarar ja och 4 svarar nej.

Fråga:

- *Tror du eleverna anser att det är ett viktigt ämne som behöver tas upp mer i undervisningen?*

7 lärarinformanter svarar ja och 4 svarar nej. 1 har ingen åsikt.

Fråga:

- *Känner du att miljön och att göra aktiva miljöval är viktigt för dig*

12 lärarinformanter svarar enhälligt ja.

Fråga:

- *Tror du att man genom undervisning kan påverka elevernas inställning till miljön och hållbar utveckling?*

11 lärarinformeranter svarar ja och en svarar nej.

4.3 Sammanfattning resultat.

Resultaten visar på en god och positiv inställning till miljö och miljöarbete i allmänhet hos både lärare och elever. Av lärarna är det 1/3 som inte tar upp det i sin undervisning vilket är en brist. Siffrorna stämmer överens med det antal elever som anser att de inte tagit del av undervisning om hållbar utveckling, ca 1/3.

5. Analys och diskussion

Syftet med undersökningen har varit att undersöka om lärare på gymnasieskolor följer de nationella och internationella styrdokumentens intentioner beträffande undervisning om hållbar utveckling (ex Baltic 21 E (2002), Lpf 94) och om eleverna anser det vara en viktig del att arbeta med. Undersökningens resultat kan utifrån sitt resultat ge en bild av hur väl arbetet fungerar eller om det är något som bör lyftas upp och arbetas mer aktivt med i den dagliga verksamheten. I min tolkning av resultaten har jag försökt se dessa neutralt och låta siffrorna bilda grund för de resultat och analyser jag gjort.

De frågeställningar jag sökte svar på var:

1. I vilken omfattning undervisar lärare på gymnasiet om hållbar utveckling?
2. I vilken omfattning anser eleverna att arbete kring miljö och hållbar utveckling bedrivs?
3. Vilken attityd har lärare till hållbar utveckling?
4. Vilken attityd har elever till hållbar utveckling?

Utifrån svaren i undersökningen kan bedömningen göras att det arbetas med undervisning om hållbar utveckling men inte i den utsträckning som stipuleras i de nationella och internationella styrdokumenterna. Fyra av tolv lärare tar inte upp det i sin undervisning trots att de tror att eleverna anser att det är ett viktigt ämne som behöver tas upp i undervisningen. Nästan alla lärare tror också att de kan påverka elevers inställning till hållbar utveckling genom undervisning. Svaren blir motsägelsefulla. Kanske spelar rollen om kunskap hos lärarna in i den här åsikten vilket tas upp som ett problem i Baltic 21E (2002) till att lyckas med hållbarhetsarbete i skolan. Man kan ställa sig frågan om hur insatta lärarna är i de olika styrdokumenterna som de arbetar utifrån. Som lärare är det kanske inte självklart att man tar upp det i sin egen undervisning utan förväntar sig att det genomförs inom andra ämnen. Samtliga lärare och en stor andel elever har en

positiv inställning till miljöarbete. Detta är intressant då de inte arbetat med eller önskar mer arbete om hållbar utveckling i samma utsträckning. Kanske kan det bero på att de upplever frågan som om de är villiga att ta på sig mer undervisning vilket kanske många elever är negativa till.

Elevundersökningen visar att det finns skillnader hos eleverna i uppfattningen om de blivit undervisade om hållbar utveckling. Det stämmer utifrån lärarenkäten då inte alla lärare tar upp det i sin undervisning. Det som kan anses underligt är den stora delen som svarat ingen åsikt. Jag förväntade mig en ganska klar bild av ja eller nej. Kanske kan det bero på att även de som fått undervisning i vissa fall glömt eller funnit den ointressant. Den här typen av undervisning och förhållningssätt är något som ständigt ska genomsyra den dagliga verksamheten för att nå ett gott resultat (Baltic 21E, 2002). Om undervisning bedrivs dagligen och med ett tydligt och uttalat syfte är frågan antagligen lättare att svara på. Det stöds av Säljö (1994) som menar att återkommande undervisning i mindre doser kan medföra förändringar i människors attityd. På frågan om de önskar sig mer undervisning i ämnet vill jag nog påstå att resultatet var försiktigt positivt då närmare 39 % av de tillfrågade elevinformanterna uppger att det är något de skulle vilja se mer av i sin undervisning. Resultaten i undersökningen på frågan om de anser miljöarbete vara viktigt visar även det på en positiv inställning till miljö och miljöarbete, 170 av 201 anser det vara viktigt. Att eleverna har en så positiv attityd till hållbarhetsarbete är något som stimulerar till att lyfta fram undervisning om detta ytterligare, 148 av 201 tillfrågade elever tror att undervisning om miljön kan bidra till att deras syn på miljö och miljöarbete förändras. Detta utifrån den kunskap de har idag. Tyvärr är formuleringen olycklig då det inte talas om en uttalat positiv syn på miljöarbete men jag har svårt att tro att undervisning leder till en negativ bild av detsamma.

Glädjande nog presenterar undersökningen en bild av att eleverna anser att miljöarbete och arbete om hållbar utveckling är viktigt i ett vardagligt perspektiv.

Hur ska man då tolka svaret av att de tror att mer undervisning ska skapa en bättre inställning till hållbar utveckling när en annan fråga redan visar på att de har en positiv inställning till hållbarhetsarbete. Frågeställningen som presenterades i enkäten för att få svar på just den här frågeställningen bestod av två frågor med egentligen samma syfte. Hade svaren pekat på två helt olika tendenser hade det inte gått att dra några slutsatser av svaret. En tolkning av detta kan vara att de anser att miljöarbete nationellt och mer övergripande är viktigt och att undervisning kanske kan göra att de blir mer medvetna och engagerade på ett personligt plan och därigenom tar mer hänsyn till omvärlden i sin vardag. Detta är något som är positivt och kan användas när man planerar sin undervisning. Att väva in hållbar utveckling och tankarna kring det i vardagen är inget eleverna är främmande för om det görs på ett intressant och stimulerande vis.

Utifrån det resultat som framkommit syns det vilka tendenser som finns inom undersökningsgrupperna och jag vill mena att jag fått svar på mina frågeställningar. Jag hade inför arbetets start en bild av att eleverna inte hade någon positiv inställning till miljö och miljöarbete vilket siffrorna visar en motsatt bild av. Det jag upplever som en stor brist i undersökningen är lärarundersökningen. Den hade i mina ögon tjänat på ett större urval och i viss mån även av kvalitativa intervjuer för att kartlägga i vilken omfattning undervisning bedrivs och vad den innefattar. Johansson och Svedner (2006) menar att kvantitativa undersökningar ofta överanvänds och då på frågeställningar där kanske en annan metod hade varit mer lämplig. Så som det presenteras i det här arbetet kan man inte utläsa mer än att undervisning bedrivs. Kvalitativa intervjuer kanske kunde gett ett svar på den frågan. Att det skulle behöva utredas närmare syns också i att elever och lärare har olika uppfattning om undervisning genomförs i det aktuella ämnet. Lärarna anser att de genomför undervisning i ämnet samtidigt som eleverna till viss del inte delar

uppfattningen. Det kan kopplas till det Bengtsson och Herbertsson (2006) tar upp i sin forskning där de menar att pedagoger i vissa fall har en bristande kunskap om hållbar utveckling. Baltic 21 E (2002) gör också gällande att lärares bristande kompetens om hållbar utveckling gör att det inte tas upp i skolan.

Undersökningen hade tjänat på att utvecklas med en kvalitativ del sk metodtriangulering (Johannesen & Tufte, 2002). Denna metod innebär att angripa en fråga utifrån olika infallsvinklar. De menar att kvantitativa undersökningar i vissa fall lämnar frågor efter sig som måste belysas mer ingående. Nu efter avslutad undersökning visar sig frågeställningarna ha givit svar med hög validitet, men enkäten som helhet kunde ha varit mer avgränsad och frågorna kunde ha varit utformad på ett annat sätt då de exempelvis de öppna frågorna inte tillförde arbetet någonting. Att enkäten fick ett så gott utfall med tanke på högt deltagande är något jag ser positivt på och kan bara uttrycka min tacksamhet till de lärare och elever som tog sig tid att genomföra den och till den administrativa personal som var villiga att hjälpa mig med omhändertagandet av enkäten.

5.1 Tillämpning och framtida forskning

Det här arbetet kan användas som en indikator för hur elever och lärare resonerar och hanterar hållbar utveckling i gymnasieskolan. Resultatet kan användas till diskussion om hur arbetet kan utvecklas. Något som i mina ögon bör fortsätta att forskas kring är effekterna av en tydlig och uttalad miljöprofil inom skolan. En skola som kontinuerligt och målinriktat arbetar med hållbar utveckling som mål. Detta för att se om skolan kan nå den potentiella positiva effekt som den kan nå enligt styrdokumentet. Greco och Löfstedt (2007) visar i sin forskning att skolor med uttalad målsättning mot hållbar utveckling inte alltid lyckas nå upp till sin målsättning att vara just en skola med ett hållbart arbete som genomsyrar den dagliga verksamheten.

Referenser.

Baltic 21E (2002). *Agenda 21 för utbildning för hållbar utveckling i Östersjöområdet-Baltic 21E*. Utbildningsdepartementet.

Eggeby, E, & Söderberg, J (1999). *Kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Ejvegård, R (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Ekborg, M, Hallin, P.-O. & Hillbur, P. *Att närma sig miljöperspektivet. I Genus/ Miljö/ Migration och etnicitet. Om konsten att arbeta med perspektiv*. Malmö högskola.

Hartman, J (2004). *Vetenskapligt tänkande. Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur.

Hägerhäll, B, red (1987). *Vår gemensamma framtid- rapport från världskommissionen för miljö och utveckling*. Bokförlaget Prisma och Tidens förlag. Stockholm.

Johannesen, B, & Tufte, P.-A. (2002). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Liber. Malmö.

Johansson, B (2004). *Sopor hit och dit (på vinst och förlust)*. Formas. Stockholm.

Johansson, B & Svedner, P-O. (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur.

Lundgren, Lars J (red) (1994). *Livsstil och miljö. Handlingsutrymme för förändring*. Stockholm. Starens naturvårdsverk.

McNeill, J.R (2000). *Någonting är nytt under solen. Nittonhundralets miljöhistoria*. Stockholm. SNS förlag.

Olsson, J (red) (2005) *Hållbar utveckling underifrån*. Nora. Nya Doxa.

SOU 1997:105 Slutbetänkande från nationalkommittén för Agenda 21. *Agenda 21 i Sverige. Fem år efter Rio-resultat och framtid*. Miljödepartementet.

Svedberg, L (2003) *Gruppsykologi. Om grupper organisationer och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sydow, U. (1994) *Beteendeförändring och beteendepåverkan som medel i miljövårdsarbetet*. I Lundgren, L (red). 1994. *Livsstil och miljö. Handlingsutrymme för förändring*. (ss. 41-46) Stockholm. Statens naturvårdsverk.

Säljö, R. (1994) *Brukarrationalitet och kretsloppsanpassad konsumtion*. I Lundgren, L (red). 1994. *Livsstil och miljö. Handlingsutrymme för förändring*. (ss. 59-70) Stockholm. Statens naturvårdsverk.

Trost, J (2007) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm. Vetenskapsrådet.

Internetkällor:

Agenda 21. 091202. Länk:
<http://www.hu2.se/agenda21/innehall.htm>

Bengtsson, S & Herbertsson, M (2006) 091202. *Skolan och hållbar utveckling*. Länk:
<http://dspace.mah.se:8080/handle/2043/3602>

Björneloo, I. (2004) 091202. *Från raka svar till komplexa frågor. En studie om premisser för lärande för hållbar utveckling*. Göteborgs universitet Institutionen för pedagogik och didaktik. Länk:
<http://www.lhu.se/objects/785736838d7b51f2cabb00e6b28a8969.pdf>

Ekborg, M (2002). 091202 *Naturvetenskaplig utbildning för hållbar utveckling? En longitudinell studie av hur studenter på grundskolläraprogrammet utvecklar för miljöundervisning relevanta kunskaper i naturkunskap*. Länk:
http://www.matnv.umu.se/personal/dokument/avhandling_m_e.pdf

Greco, A & Löfstedt I (2007). 091202. *Undervisning i hållbar utveckling*. Länk:
<http://dspace.mah.se/dspace/bitstream/2043/6486/1/undervisningih%c3%a5llbar%20utveckling.pdf>

Kursplaner (2009) Skolverket. 091202. Länk:
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0910&infotyp=3&skolform=21&id=0&extraId>

Läroplan för de frivilliga skolformerna. 091202. Lpf 94 Skolverket. Länk:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>

Miljömålsportalen (2009) Sveriges miljömål. 091202. Länk:
<http://www.miljomal.se/>

Programsmål Livsmedelsprogrammet. (2008) 091208.Länk:
<http://www.skolverket.se/sb/d/603/a/7724>

Schenström,P & Planander A-M (2009) 091202. *Elevers tankar kring miljö och hållbar utveckling i grundskolans tidigare år - en studie med en mångkulturell och en monokulturell skola* Länk:
<http://dspace.mah.se:8080/handle/2043/7867>

Skollag (1985) SFS 1985:1100. 091202. Utbildningsdepartementet. Länk:
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>

SOU 2004:104 091202. *Att lära för hållbar utveckling*. Länk:
<http://regeringen.se/content/1/c6/03/41/44/0fe2bc94.pdf>

Stockholmsdeklarationen (1972) 091202. *Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment*. Länk:
<http://www.unep.org/Documents.multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503>

Svenska miljömål- ett gemensamt uppdrag (2004) 091202. En sammanfattning av regeringens prop 2004/05:150. Länk:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/76/46/57b8b44b.pdf>

Vatanijalal, S (2008) 091202. *Hållbar utveckling: Ett utvecklingsarbete med syfte att initiera hållbar utveckling i en gymnasieskola*. Länk:
<http://vxu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:206067>

Bil 1:

Missivbrev

Information till den enkät du just fått i handen

Mitt namn är Henrik Löfqvist. Jag är mitt uppe i studierna mot en lärarexamen på Malmö högskola och håller för närvarande på att skriva mitt examensarbete. Jag har valt att inrikta mitt arbete mot det som kallas hållbar utveckling och hur vi arbetar med det i Växjö kommuns gymnasieskolor. Jag försöker undersöka vilken inställning man har som lärare och elev till hållbar utveckling och om man tycker att det är viktigt. Jag försöker även ta reda på om det är något som man arbetar med i de olika utbildningarna på våra olika skolor.

Hållbar utveckling talas det om i många olika sammanhang och jag vill därför förklara vad som menas med uttrycket för att ge en lite större förståelse till undersökningen.

Hållbar utveckling kan man enkelt förklara med att vi måste leva på ett sådant sätt så att vi ser till att vi använder jordens tillgångar så att de generationer som kommer efter oss inte blir lidande på grund av vårt sätt att leva. För att nå det målet är det viktigt att vi som människor t.ex. tänker på att vi gör miljövänliga val när vi handlar och att vi inte förorenar vår miljö med kemikalier som är skadliga. Uttrycket handlar också om att vi måste ta ett ansvar över hela världen för de problem som finns med allt ifrån sjukdomar till överbefolkning och svält.

En del i att få all det här att fungera är utbildning. Sverige har åtagit sig att följa *Hagadeklarationen* (2000) som säger att utbildning om hållbar utveckling är något som ska bedrivas på alla utbildningar. Min fundering kring detta och vad jag vill ta reda på är om det är något vi arbetar med på gymnasieskolorna i Växjö kommun. Dina svar blir viktiga för mig i mitt försök med att se hur det här arbetet fungerar.

Ditt deltagande i undersökningen är högst frivilligt men jag skulle verkligen uppskatta om du deltog i undersökningen. Ditt svar är helt anonymt.

Om du har några frågor är du välkommen att kontakta mig:

Henrik Löfqvist:

Tel arb 0470-418 40

Mob 070-286 87 34

Mail henrik.lofqvist@kungsmadskolan.se

Bil 2:

Elevenkät ang hållbar utveckling i gymnasieskolan

Man Kvinna Program:.....

Fråga:

	Ja	Nej	Ingen åsikt
1. Var miljöarbete något som du kom i kontakt med i grundskolan?	☐	☐	☐
2. Anser du att miljöarbete är viktigt?	☐	☐	☐
3. Känner du till uttrycket Hållbar utveckling och vad det innebär	☐	☐	☐
4. Tror du att du kan påverka din omvärld genom aktiva miljöval	☐	☐	☐
5. Är hållbar utveckling något ni arbetat med under din utbildning?	☐	☐	☐
6. Anser du att din skola arbetar efter ett hållbart synsätt = miljövänligt	☐	☐	☐
7. Tror du att undervisning om miljön kan bidra till att din syn på miljön och ditt miljöarbete förändras?	☐	☐	☐
8. Skulle du vilja att det arbetades mer med miljö och kunskap kring hållbar utveckling under din utbildning	☐	☐	☐

Ge gärna något förslag på vad du tycker man kan arbeta med i skolan för att nå en kunskap om hållbar utveckling och miljöarbete.

	Ja	Nej	Ingen åsikt
9. Känner du att du skulle vilja leva mer miljöanpassat?	☐	☐	☐

Ange några exempel på vad du anser är bra miljöarbete, både privat och i skolan:

Tack för dina svar! mvh Henrik Löfqvist

Bil 3

Lärarenkät ang hållbar utveckling i gymnasieskolan

Hur stort är det totala elevantalet i gruppen där undersökningen genomförs: _____

Hur många är frånvarande eller valde att inte genomföra enkäten: _____

Enkätfrågor:

Din undervisning bedrivs till största delen i praktiska eller teoretiska ämnen

Fråga:

	Ja	Nej	Ingenåsikt
Känner du att miljön och att göra aktiva miljöval är viktigt för dig?	☐	☐	☐

Är du bekant med uttrycket hållbar utveckling och vad det innebär?	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Är miljön och tankarna kring hållbar utveckling något som du tar upp i din undervisning?	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Om du svarat ja ge gärna några exempel:

Tror du eleverna anser att det är ett viktigt ämne som behöver tas upp mer i undervisningen	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Tror du att man genom undervisning kan påverka elevernas inställning till miljön och hållbar utveckling?	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Vilket område anser du är viktigast att fokusera på i undervisningen i det här ämnet?

- Att elevernas kunskap om vår omvärld ökar och att de är medvetna om att miljön är en global fråga där det är allas ansvar att bidra genom att göra vad man kan.
- Få eleverna att fokusera på de direkta valen i sin närmiljö, såsom sopsortering och att välja miljömärkta matvaror.

Ja Nej Ingen åsikt

Tror du att det miljöarbete som bedrivs globalt och nationellt har någon verklig effekt på vår miljö och vår omgivning

Tack för dina svar!

Mvh Henrik Löfqvist

Bil 4

Hej

Mitt namn är Henrik Löfqvist. Vid sidan av mitt arbete som lärare inom konditori och bageri på Kungsmadskolan studerar jag mot en lärarexamen på Malmö högskola. Jag kontaktar dig eftersom jag behöver hjälp med att utföra en undersökning till mitt examensarbete.

Om du väljer att genomföra undersökningen skulle jag bli mycket tacksam då jag tror att jag på det här sättet kan få det underlag som behövs för att kunna presentera ett svar på min frågeställning. Anledningen till att jag kontaktar dig är så enkel som att du undervisar tvåor. Jag har valt att vända mig till den årskullen eftersom jag av olika anledningar tror att de kan ge bra svar på frågorna. Det finns heller inget speciellt urval av olika program eftersom jag inte vill analysera dessa speciellt utan enbart försöka se en tendens bland lärare och elever på olika skolor av hur vi arbetar med hållbar utveckling.

Jag har skickat med 25 enkäter för eleverna och 1 för dig som lärare att fylla i. Ni behöver inte komplettera om elevgruppen är större, jag får tillräcklig information utifrån detta material.

Lärarenkäten är markerad med ett x så inga missförstånd uppstår.

När enkäten är genomförd ska den lämnas i expeditionen på era respektive skolor så hämtar jag upp materialet där. Jag skulle uppskatta om ni kunde genomföra undersökningen så att jag kan hämta materialet torsdagen den 14/5.

Lärare på Kungsmad lägger den i mitt postfack.

Har ni några frågor eller funderingar nås jag på mail:

henrik.lofqvist@kungsmadskolan.se

Tack på förhand !

Henrik Löfqvist
Bageriet, Kungsmad

Bil 5

Resultat av enkäterna

4.1 Elevenkät

Fråga:

Är hållbar utveckling något ni arbetat med under din utbildning?

Tabell 1

Ja	Nej	Ingen åsikt
74	72	55

Fråga:

- *Skulle du vilja att det arbetades mer med miljö och kunskap kring hållbar utveckling under din utbildning?*

Tabell 2

Ja	Nej	Ingen åsikt
78	72	51

Fråga:

- *Anser du att miljöarbete är viktigt?*

Tabell 3

Ja	Nej	Ingen åsikt
170	17	14

Fråga:

- *Tror du att undervisning om miljön kan bidra till att din syn på miljön och ditt miljöarbete förändras?*

Tabell 4

Ja	Nej	Ingen åsikt
148	35	18

Fråga:

- *Tror du att du kan påverka din omvärld genom aktiva miljöval?*

Tabell 5

Ja	Nej	Ingen åsikt
138	43	20

4.2 Lärarenkät

Här presenteras svaren utifrån lärarenkäten.

Fråga:

- *Är miljön och tankarna kring hållbar utveckling något som du tar upp i din undervisning?*

Tabell 6

Ja	Nej	Ingen åsikt
8	4	0

Fråga:

- *Tror du eleverna anser att det är ett viktigt ämne som behöver tas upp mer i undervisningen?*

Tabell 7

Ja	Nej	Ingen åsikt
7	4	1

Fråga:

- *Känner du att miljön och att göra aktiva miljöval är viktigt för dig*

Tabell 8

Ja	Nej	Ingen åsikt
12	0	0

Fråga:

- *Tror du att man genom undervisning kan påverka elevernas inställning till miljön och hållbar utveckling?*

Tabell 9

Ja	Nej	Ingen åsikt
11	1	0